

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
تهران

۳۵۲۷۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز مطالعات و مدارک علمی ایران
تیم مدرک

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی - تهران

پایان نامه تحصیلی کارشناسی ارشد مدیریت رفاه اجتماعی

۱۳۸۰ / ۴ / ۳۰

با عنوان :

« بررسی حدود انتظارات مردم از شورای اسلامی شهر دورود »

استاد راهنما :

استاد علی اصغر پاکدل سلطانی

گروه مددکاری اجتماعی

012974

استاد مشاور :

استاد حسین حاج بابائی

نام و نام خانوادگی دانشجو :

محمد مهدی امیری

۱۳۷۹

۳۹۲۷۳

تقدیم به :

روح عرشی و ملکوتی پیامبر اکرم (ص) که
بنیانگذار اولین شورای اسلامی است .

وبه تمامی رهروان خمینی کبیر (ره) معمار بزرگ
انقلاب اسلامی و مطیعان ولایت علی زمان
و عاشقان واقعی خدمت .

و تمامی شوراهای اسلامی کشور خصوصاً شورای
اسلامی شهر دورود .

وبه آنان که در این راه کمکهای فراوانی داشتند.

و تقدیم به خانواده ام و لحظه لحظه فرزندان
عزیزم .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	پیشگفتار
۱ - ۷	چکیده
۸ - ۳۷	فصل اول : (مقدمه ، چهارچوب نظری ، تاریخچه و طرح مسئله)
۹ - ۱۴	مقدمه
۱۵ - ۲۶	برخی نظریات دانشمندان در خصوص مؤلفه های موضوع مشارکت مردم ، انواع ، ضرورت ، جنبه ها و محدودیتهای آن
۲۶ - ۲۸	شهر و شهروند
۲۸ - ۲۹	زمینه های اجتماعی مشارکت اجتماعی شهروندان
۲۹ - ۳۲	مدیریت شهری و مشارکت
۳۳ - ۳۵	مروری بر سیر تاریخی پیدایش جمعیتها و انجمنهای مختلف در ایران
۳۶ - ۳۷	طرح مسئله
۳۸ - ۴۷	فصل دوم (طرح و روش تحقیق)
۳۹	اهمیت مسئله
۳۹ - ۴۰	هدف و فایده تحقیق

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۰ - ۴۱	سؤالات تحقیق
۴۱ - ۴۵	تعاریف نظری و عملیاتی مفاهیم و متغیرات
۴۵	روش تحقیق
۴۶	جامعه مورد مطالعه
۴۶	روش نمونه گیری و تعداد افراد نمونه
۴۶	روشها جمع آوری اطلاعات
۴۷	مراحل ساخت پرسشنامه
	فصل سوم:
۴۸ - ۱۸۴	(تجزیه و تحلیل داده ها)
۴۹ - ۶۴	توصیف جداول یک بعدی
۶۵ - ۱۸۵	تحلیل و تفسیر جداول دوبعدی
	فصل چهارم:
۱۸۶ - ۱۸۸	(موانع و مشکلات تحقیق ، پیشنهادات)
۱۸۷	پیشنهادهای
۱۸۸	موانع و مشکلات تحقیق
۱۸۹ - ۱۹۴	فصل پنجم (ضمائم):
۱۹۰	فهرست منابع و مآخذ
۱۹۱ - ۱۹۴	نمونه پرسشنامه

پیشگفتار :

در زندگی دوران معاصر مسایل شهری چنان جایی اشغال کرده است که در گذشته هرگز چنین نبوده است، همه جا چه در جهان پیشرفته و چه در دنیای در حال توسعه صحبت از اشباع شهرها از جمعیت هاست.

امروزه تأمین همه نیازمندیهای اجتماعی مردم شهر به جهت گیری اقتصادی تصمیم گیرندگان هر نظام حکومتی بستگی دارد و باید همه نیازهای جامعه بشری اعم از طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و تکنیکی طبقه بندی شود تا تحلیل هر کدام از این عوامل بطور صحیح انجام گیرد، اندیشه مشارکت (Participation) شهروندان در اداره امور شهر قدمتی دیرینه و به اندازه تأسیس شهر دارد.

هر جامعه ای با توجه به تاریخ، سنت، هنجارها و روحیات خویش می تواند پذیرای سطح معقولی از حضور شهروندان در تصمیم گیریها و اهداف جامعه باشد.

در جوامع غربی و بعضاً در شرق این سنت و تفکر مشارکت از اوان کودکی به فرد آموخته می شود و به اصطلاح شهروند شدن و فرهنگ شهری در فرد نهادینه می شود ولی در جامعه ای که مردم تصور درستی از موقعیت خویش بعنوان یک شهروند ندارند، مسائل اجتماعی نمود پیدا می کند. از این رو مهمترین رویکرد در مدیریت شهری جلب مشارکت کامل مردم برای اداره امور شهر است. به گونه ای که هر فرد در گذشته از نقشی که در حیطه فعالیت های شغلی و خانوادگی خود برای اجتماع انجام می دهد بعنوان یک شهروند در اداره امور شهری که در آن زندگی می کند، نقش خود را باز شناخته و نسبت به وظایفی که پذیرش این نقش برای او ایجاد می کند خود را مقید و مسئول بداند.

باتوجه به آغاز فعالیت شورای اسلامی شهر و روستا در سراسر کشور و با دقت در مطالب فوق ضرورت بررسی لازم پیرامون مبحث مشارکت مردم در سرنوشت خود، مدیریت شهری، زمینه های مشارکت، بررسی انتظارات مردم پس از آغاز مشارکت و نهایتاً ارزیابی فعالیت های شوراهای اسلامی و انطباق عملکردها با وظایف قانونی، راهگشای فعالیت های آتی و شوراهای اسلامی می باشد.

چکیده تحقیق

.....
.....
.....

تحقیق حاضر پیرامون بررسی حدود انتظارات مردم از شورای اسلامی شهر دورود انجام شده است، در این بررسی جامعه مورد مطالعه شهر دورود و جمعیت نمونه ۶۰۰ نفر میباشد که از طریق نمونه گیری سهمیه ای و سپس تصادفی ساده (روش ترکیبی) با هدف شناخت ابعاد خواسته های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و قومی مردم و در راستای کاربرد نتایج در امورات شهر انجام شده است. در همین راستا تلاش شده است ارزیابی نیز از اقدامات فعلی شورا از نظر مردم صورت گرفته تا میزان انطباق فعالیت‌های مذکور با خواسته های مردم مشخص شود که نهایتاً امر اصلاح و تعیین اولویتها را میسر خواهد نمود. روش تحقیق از نوع تحقیقات پنهانگر، میدانی، اکتشافی و کاربردی میباشد که در آن با استفاده از مشاهده، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه، اطلاعات مذکور جمع آوری و داده ها مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند تا ضمن آن، نوع انتظارات مردم را از شورا، ارزیابی آنها از عملکرد فعلی، وجود فاصله میان نظرات مردم و شورا، اولویت بندی نظرات مردم و نهایتاً احتمال ارتباط عوامل متغیرات موجود نظیر سن، درآمد، اشتغال، تحصیلات و... را با انواع انتظارات مختلف و مقوله های آن و نوع قضاوت مردم از وضعیت فعلی و... را با یکدیگر از روش کی دو و ضریب توافق % دلیل کیفی بودن صفات مشخص نماید. به دلیل چند بعدی بودن موضوع و اینکه تا بحال اقدامی در این راستا صورت نگرفته است مشکلات عدیده ای وجود داشته که از مهمترین آنها عدم وجود منابع قابل استناد و عدم همکاری خود شورا از جمله موارد مهم آن میباشد که پیشنهاد میشود با ملاحظه نتایج حاصله که در پی می آید، امر شناخت وظایف شوراها به مردم و خود شورا جهت تحقق مدیریت مشارکتی و امر دموکراسی واقعی و استفاده از مدیریت شهری با تکیه بر ابعاد مشارکت مردم بیشتر احساس میشود. بنابراین عمده ترین نتایج بررسی بشرح ذیل ارائه میگردد:

الف) از بررسی جداول یک بعدی (توصیفی) مشخص میشود که:

- عمده ترین پاسخگویان جوان و در سنین ۲۹-۱۵ ساله قرار دارند که میتوانند نشانگر خواسته های قشر جوان باشند.
- اکثریت پاسخگویان را مردان تشکیل داده اند.
- بیش از نیمی از پاسخگویان را افراد شاغل و حدود ۴۰٪ آنانرا افراد غیر شاغل تشکیل داده که نظرات مطرح شده میتواند دربرگیرنده کل افراد جامعه باشد.

- از نظر نوع اشتغال تقریباً همه اقشار در جمعیت نمونه قرار گرفته اند که البته سهم کارمندان دولت به مراتب بیش از سایر مشاغل بوده است.
- بیش از ۶۰ درصد پاسخگویان با درآمد متوسط ، ۲۰ درصد با درآمد بسیار کم یا فاقد درآمد و حدود ۲۰ درصد با درآمد نسبتاً بالا توزیع درآمدی پاسخگویان را مشخص کرده است.
- از نظر وضعیت تأهل ۳۱/۵ درصد مجرد و مابقی متأهل و یا افرادی بوده اند که حداقل یکبار ازدواج کرده اند.
- از نظر بعد خانوار حدود $\frac{۳}{۵}$ پاسخگویان با بعد ۲ نفر ، ۳۱ درصد ۵-۸ نفر و مابقی بعد خانوار بالا داشته اند.
- از لحاظ وضعیت تحصیلی اکثریت پاسخگویان باسواد بوده اند که در مقاطع مختلف قرار داشته اند که سهم افراد با تحصیلات متوسطه بیش از سایر مقاطع تحصیلی میباشد.
- عمده ترین انتظارات مردم از شورا بترتیب در همه ابعاد ، اقتصادی ، اجتماعی ، بهداشتی ، فرهنگی ، سیاسی و قومی میباشد که نشان از اثبات تئوری مازلو در بعد مراحل نیاز انسانی قلمداد میگردد.
- عمده ترین انتظارات مردم در حوزه امور اقتصادی را مناسب کردن نرخ خدمات شهری و ترکیبی از مقوله های معافیت یا کاهش عوارض اقتصادی ، کمک مالی و حمل و نقل شهری و تناسب نرخ خدمات شهری بخود اختصاص داده است.
- عمده ترین انتظار اجتماعی مردم را ، امور بهداشتی شهر و ترکیبی از مقوله های مختلف اجتماعی تحت نظارت شورا دانسته اند.
- مهمترین ابعاد انتظارات فرهنگی مردم از شورا بحث شناخت کمبودها ، نیازها و نارسائیهای مختلف شهر بوده که بعد از آن ترکیبی از همه گزینه ها قرار دارد.
- مهمترین ابعاد انتظارات سیاسی مردم از شورا مبحث اعطای موقعیتهای اجتماعی و مدیریتی و حمایت سیاسی طرفداران ذکر شده است که نشان از عدم شناخت مردم از وظایف شوراها میباشد.
- مهمترین ابعاد انتظارات قومی مردم از شورا با ارائه امکانات مختلف به منطقه سکونت بستگان عضو شورا ، بخشودگی عوارض شهری و اعطای حمایتهای مادی و معنوی

بستگان ذکر شده است که مؤید عدم شناخت مردم از وظایف شورا است و بر اساس شناخت سنتی مردم مطرح شده است.

همچنین از نظر ارزیابی عملکرد شوراهای از دیدگاه پاسخگویان نتایج ذیل حاصل شده است :

- اکثریت مطلق مردم شورا را از نظر عملکرد مربوطه در خصوص عوارض شهرداری از حیث ، تعیین ، تغییر یا لغو بد ارزیابی کرده اند.
 - بیش از ۴۸ درصد پاسخگویان شورا را از نظر تصویب نرخ کرایه و خدمات درون شهری ضعیف ارزیابی نموده اند.
 - بیش از ۴۳ درصد پاسخگویان شورا را از نظر نظارت بر امور بهداشتی شهر و اماکن عمومی بد توصیف کرده اند.
 - همچنین از نظر نظارت بر گورستان ، غسلخانه و حمل بهداشتی اموات ۴۸ درصد افراد ناراضی داشته اند.
 - از نظر ایجاد و توسعه معابر ، خیابانها ، میدین و... نیز بیش از ۳۹ درصد افراد عملکرد شورا را مقبول ندانسته اند.
 - از نظر میزان موفقیت شورا در جلب نظر و مشارکت مردم در امور مختلف شهر بیش از ۴۶ درصد پاسخگویان آنرا ناکارآمد تلقی کرده اند.
 - اکثریت مطلق پاسخگویان معتقدند که شورا از نظر شناخت کمبودها ، نیازها و نارسائیهای مختلف شهر نتوانسته اند عملکرد مناسبی داشته باشند.
 - ۷۲/۵ درصد پاسخگویان معتقدند که عملکرد شورا ، پاسخ مناسبی به خواسته های شهروندان نداده است ، همین افراد عمده ترین موارد پاسخ داده نشده را بترتیب خواسته های مختلف اقتصادی ، اجتماعی ، فرهنگی و... دانسته و بترتیب خواسته های اجتماعی و اقتصادی در بین آنها برجسته تر میباشد.
- با عنایت به موارد فوق مشخص میشود که فاصله زیادی بین نظرات و انتظارات مردم و عملکرد فعلی شورا وجود دارد که با توجه به آنها می تواند این فاصله را تا حد زیادی کاهش دهد.
- ب) بررسی جداول دویعدی احتمال وجود رابطه بین عوامل سن ، جنس ، اشتغال ، درآمد ، بعد خانوار، تحصیلات و وضعیت تأهل بعنوان متغیرهای مستقل با بقیه فاکتورهای مطرح در

تحقیق که بعنوان متغیر وابسته هستند را نشان می دهند بنابراین وجود رابطه بین عوامل مذکور بشرح ذیل وجود دارد که البته در برخی موارد شدت ارتباط ضعیف میباشد:

۱- گروه سنی:

- گروههای سنی با خواسته های بی پاسخ مردم از شورا با شدتی معادل ۱/۱.
- گروه سنی با ابعاد انتظارات اجتماعی
- گروه سنی با ابعاد انتظارات قومی
- گروه سنی با ابعاد انتظارات اقتصادی

نتیجه آنکه ابعاد انتظارات اجتماعی، قومی، اقتصادی و خواسته های بی پاسخ مردم از شورا تحت تأثیر عامل سن قرار داشته و با هم رابطه دارند و در بقیه موارد وجود رابطه تأیید نشده است.

۲- وضعیت تاهل:

- تاهل با ابعاد انتظارات فرهنگی برابر ۱/۱۵.
- تاهل با خواسته های اقتصادی برابر ۱/۲۱.
- تاهل با ابعاد انتظارات اجتماعی از شورا معادل ۱/۱.
- تاهل با ابعاد خواسته های قومی برابر ۱/۱۱.
- تاهل با عمده ترین انتظارات مردم از شورا برابر ۱/۱.
- تاهل با ارزیابی عملکرد شورا از نظر شناخت کمبودها، نیازها و... شهر برابر ۱/۱. لذا نتیجه میشود ابعاد انتظارات فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، قومی، خواسته های بی پاسخ، عمده ترین انتظارات مردم از شورا، همچنین ارزیابی عملکرد شورا از نظر شناخت کمبودها و نیازهای مختلف شهر با عامل وضعیت تاهل مستقل نبوده و ارتباط داشته اند، لذا نظرات و انتظارات مجردین و متأهلین متفاوت بوده و در بقیه موارد وجود رابطه تأیید نشده است.

۳- وضعیت درآمد:

- درآمد با ابعاد انتظارات مردم از شورا برابر ۱/۲۱.
- درآمد با ارزیابی عملکرد شورا از نظر تعیین و تغییر یا لغو عوارض شهرداری برابر ۱/۱۲.
- درآمد با ارزیابی عملکرد شورا تصویب نرخ کرایه و خدمات شهری معادل ۱/۱۲.

- درآمد با ارزیابی عملکرد شورا از نظر نظارت بر ایجاد گورستان ، غسلخانه و حمل اموات برابر ۱۵/.

- درآمد با ارزیابی عملکرد شورا از نظر میزان جلب مشارکت مردم در امور مختلف شهر معادل ۱۳/.

- درآمد با ارزیابی عملکرد شورا از نظر شناخت کمبودها ، نیازها ، نارسائیهای مختلف شهر برابر ۱۲/.

بنا بر این عامل درآمد و مهمترین انتظارات مردم از شورا با یکدیگر رابطه داشتند و در ارزیابی عملکرد شورا از نظر تعیین عوارض شهرداری تصویب نرخ کرایه و خدمات شهری ، نظارت بر گورستان و ... میزان موفقیت در جلب مشارکت مردم در امور مختلف شهری و نهایتاً شناخت کمبودها و نیازها و نارسائیهای مختلف شهری با عامل درآمد رابطه تأیید گردیده و در بقیه موارد وجود رابطه تأیید نشده است.

۴- بعد خانوار :

عامل بعد خانوار با ابعاد انتظارات مردم از شورا رابطه ای معادل ۱۲/ داشته و در بقیه موارد وجود رابطه تأیید نگردیده است.

۵- وضعیت اشتغال :

وضعیت اشتغال مردم بر انتخاب ابعاد انتظارات فرهنگی مؤثر بوده است ، لیکن در بقیه موارد مستقل شناخته شده است.

۶- نوع شغل :

- عامل نوع شغل با مهمترین انتظارات مردم از شورا معادل ۲۲/.

- نوع شغل با ارزیابی عملکرد شورا از نظر میزان موفقیت شورا در جلب مشارکت مردم در انجام امور شهر با ۱۲/.

نتیجه میشود که بین نوع شغل و مهمترین انتظارات مردم از شورا و ارزیابی مردم از عملکرد شورا از نظر میزان موفقیت در جلب مشارکت مردم... رابطه وجود دارد و در بقیه موارد وجود رابطه تأیید نشده است.

۷- سطح تحصیلات :

- سطح تحصیلات با ابعاد خواسته های قومی .

- سطح تحصیلات با ابعاد انتظارات اقتصادی

- سطح تحصیلات با ابعاد انتظارات اجتماعی برابر ۱۲/۱.
 - سطح تحصیلات با ارزیابی عملکرد شورا از نظر میزان موفقیت در جلب مشارکت مردم در انجام امور شهر برابر ۱۱/۱.

- سطح تحصیلات با ارزیابی عملکرد شورا از نظر ایجاد و توسعه معابر، خیابانها، میادین و ... معادل ۱/۱.

مشاهده میشود که عامل سطح تحصیلات و ابعاد خواسته های قومی، اقتصادی، اجتماعی پاسخگویان از همدیگر مستقل نبوده و تحت تأثیر همدیگر قرار دارند، همچنین ارزیابی عملکرد مردم از شورا از نظر میزان موفقیت در جلب مشارکت مردم در امور مختلف و ایجاد و توسعه معابر و خیابانها و ... تحت تأثیر عامل تحصیلات، متغیر بوده است و در بقیه موارد رابطه ای تأیید نشده است.

با این وجود مشخص میشود که بترتیب عوامل تأهل، درآمد، تحصیلات، سن، نوع شغل، وضعیت اشتغال و بعد خانوار، بیشترین تأثیر را بر روی نظرات و انتظارات مردم از شورا اعمال نموده است و عامل جنس هیچگونه رابطه ای نداشته است.

امید میرود با استفاده از نتایج کار و مطالعات تکمیلی در جهت اصلاح وضعیت عملکرد شورا گامهای مؤثری برداشته شود.

فصل اول

(مقدمه، چهارچوب نظری، تاریخچه و طرح مسأله)

در زمینه توسعه مشارکتهای مردمی تا به حال اهل نظر و قلم از رویای مختلف و به فراخور توان علمی خود مسئله را مورد نقد و بررسی قرار داده اند ، مشارکت بعنوان یک هدف و عامل برای توسعه همه جانبه و بعنوان یکی از عوامل مرتبط با آن ، دارای اهمیت فزاینده ای است به گونه ای که مشارکت آزاد و کامل به دلیل اهمیت آن در شرایط یکسان در تمامی فعالیتهای سیاسی ، اجتماعی و اقتصادی بعنوان یک عامل بنیادی در سطح بین المللی پذیرفته شده است و کشورمان نیز از این قاعده مستثنی نمی باشد . مشارکت فرآیندی است پیرامون مردمی کردن سیاست که در هر نظام سیاسی بدون استثناء وجود دارد اما میزان و درجه مشارکت مردمی به نوع رژیم حاکم بستگی دارد . خوشبختانه قانون اساسی کشور ما که از آن بعنوان یک میثاق ملی یاد می شود و به دلیل حضور گسترده مردم در به ثمر نشستن این انقلاب و حتی تثبیت آن ناگزیر از توجه به مردم و اعطای اختیار در تصمیم گیری برای سرنوشت خود به آنها بوده و هست ، این اختیار در اصول گوناگون قانون اساسی از قبیل حق انتخاب نماینده برای مجلس ، حق انتخاب رئیس جمهور ، حق انتخاب اعضا مجلس خبرگان ، انتخاب شورای اسلامی شهر و ... نمود و تجلی یافته است ارتقاء سطح مشارکتها برای تمامی اشخاص و گروهها در بالاترین حد ممکن در امور جامعه و تأکید بیشتر در به اجراء در آوردن اصول و سیاستهای دولت یک اصل بنیادی و عینی است که ممکن است از طریق مشارکت در حوزه های متفاوت سیاست گذاری ، فراهم ساختن موقعیتهایی برای ملاحظه بیشتر افراد و گروهها در حال تصمیم گیری بمنظور رفع نیازهای خود و اجرای برنامه های زیربنایی انجام گیرد ، به هر حال مشارکت از دیربازیکی از ابزار زندگی انسان بشمار می رود ، کانون خانواده بر پایه مشارکت استوار است و تأمین هدفهای آن از راه مشارکت میان اعضای آن آسانتر صورت می گیرد ، همه ادیان و مذاهب جهان ، مشارکت را بستر کوششهای عبادی و سیاسی خود می دانند و کردهم آمدن و بایکدیگر به کار برداختن را برتر می شمارند ، در فعالیتهای سیاسی نیز مشارکت یک ابزار مناسب است و بسیاری از مردم از راه مشارکت در امور سیاسی شهر و یا کشور خود مداخله می نمایند ، در قلمرو مدیریت نیز به دنبال جنبش مدیریت علمی و رواج جنبش روابط انسانی مشارکت